כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפורקה אמר רב ששת בריה דרב אידי לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסורה וכי אין בגגה טפח נמי לא אמרן אלא שאין בפחות משלשה סמוך לגגה טפח אבל יש בפחות משלשה סמוך לגגה טפח אסור [א] ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח אבל יש בשיפועה טפח שפועי אהלים כאהלים דמו ולא אמרן אלא דלא נחית מפוריא טפח אבל נחית מפוריא טפח אסור: ואמר רב ששת בריה דרב אידי האי סיאנא שרי והאיתמר סיאנא אסור לא קשיא הא דאית ביה טפח הא דלית ביה טפח אלא מעתה שרביב בגלימא טפח ה"נ דמיחייב אלא לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק שלח ליה רמי בר יחזקאל לרב הונא אימא לן איזי הנך מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב תרתי בשבת וחדא בתורה שלח ליה הא דתניא גוד בכיסנא מותר לנטותה בשבת אמר רב לא שנו אלא בב' בני אדם אבל באדם אחד אסור אמר אביי וכילה אפילו בי' בני אדם אסור אי אפשר דלא מימתחא פורתא אידך מאי היא דתניא כירה שנשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה שתים אסור רב אמר אפילו אחד נמי אסור גזירה שמא יתקע תורה דאמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר והפלא ה' את מכותך הפלאה זו איני יודע מהו כשהוא אומר לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא הוי אומר הפלאה זו תורה ת"ר כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה' וכתיב ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו דבר ה' זו הלכה דבר ה' זה הקץ דבר ה' זו נבואה ומאי ישוטטו לבקש את דבר ה' אמרו עתידה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא ואין מבין אם טהורה היא ואם טמאה היא בהדיא כתיב ביה מכל האוכל אשר יאכל אלא לידע אם ראשונה היא ואם שניה היא ואין מבין הא נמי מתניתין היא כדתנן השרץ שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה שהתנור תחילה מסתפקא להו הא דאמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה ותיהוי פת ראשונה א"ל לא אמרינן ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה דתניא יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אוכלין (א) מטמאין באויר כלי חרס ואין כלים מטמאין באויר כלי חרס תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו

הלכה

כילת חתנים. לא דמיא לשאר כילות ששאר כילות פרוסות על גבי קינוף שהיא לד' רגלים ויש לה גג דהוי אהל ושל חתנים על גבי נקליטין שאינם אלא שנים באמצעית המטה וקנה נתון עליהם והבגד נתון עליו ונופל לכאן ולכאן ואין לה גג טפח הלכך לאו אהל הוא: **בפחות מג'.** שהיא הולכת ומתפשטת למטה: **ולא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח.** שאין כל לד ולד (ה) נפשט למטה להתרחק טפח מכנגד אמצעיתו דהיינו שאין ברחבו למטה טפחיים. וכילת חתנים אינה עשויה לישן תחתיה: **אבל נחתא מפוריא טפח.** ההוא טפח הוה קיר לאהל והמטה נעשית לו גג: **סייאנא.** כובע של לבד פלטר"ן: **אסור.** לצאת בו בשבת ולקמיה מפרש ואזיל: **הא דאית ביה טפח.** שהוא מתפשט להלן מראשו טפח אסור משום אהלא: **אלא מעתה שרביב בגלימיה טפח.** הניח טליתו על ראשו כדרך שהוא מתעטף (ג) והרחיקה להלן מראשו טפח: **אלא.** טעמא לאו משום אהל הוא אלא משום שלא יגביהנו הרוח מראשו ואתי לאתויי ארבע אמות הלכך מיהדק בראשו שפיר שרי לא מיהדק אסור: **תרתי בשבת וחדא בתורה.** שהיית רגיל לומר שני דברים משמו בהלכות שבת ואחת בתורה כדלקמן: **גוד בכיסנא.** גוד ברלועותיו ומונח על מקום קבוע שלו: **מותר לנטותו בשבת.** והא דאמרן לעיל פטור אבל אסור היכא דלא הוי מתוקן בכיסנין: **בב' בני אדם.** לא מימתח ליה שפיר: **באדם אחד.** ממתח ליה שפיר שמותחו על יתד זו וקושרו בה וחוזר ומותחו על זו וקושרו בה כך פירשו רבותי וכן מצאתי בתשובת הגאונים ואיני יודע מהו: **אידך.** דשבת מאי היא: **מירכותיה.** פטפוטיים שלה כעין רגלים: **שמא יתקע.** כשמחבר לה הרגל יתקענה בחוזק והוי בונה אבל (מ"ק) היכא דלא נשמטה אלא אחת לא חיים למתקע כולי האי: **הפלא ופלא.** סיפא דקרא ואבדה חכמת חכמיו: **בכרם.** על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: **זו הלכה.** כדכתיב (דברים ה) [להגיד לכם] את דבר ה' דהיינו תורה: **זו נבואה.** כדכתיב (הושע א) דבר ה' אשר היה אל הושע וגו': **זה הקץ.** לא ידענא מהיכא: **בהדיא כתיב.** ותורה שבכתב הרי כתובה ומונחת יקראו וידעו: **שהתנור תחלה.** שנטמא מן האויר כדכתיב (ויקרא יא) אל תוכו והוא חוזר ומטמא אוכלין שבתוכו מן האויר: **כמאן דמלי טומאה.** כשנפל השרץ באוירו דהא בלא נגיעה מטמא והלכך כמאן דמלי טומאה הוא ותהוי פת ראשונה: **לא ס"ד.** למיהוי כמאן דמלי טומאה: **דתניא יכול יהו כל הכלים טמאים מאויר כלי חרס.** שאם היה כלי אחר בתוכו שיטמא מחמת השרץ שבאויר החיצון או מחמת שיטמאנו אויר כלי החיצון שהוא טמא: **תלמוד לומר כל אשר בתוכו יטמא.** וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל: **אוכלין.** ומשקין שבתוכו טמאים ולא כלים. שמע מינה תרתי חדא דלא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה דאם כן אם כלי שטף הוא הפנימי שמטמא מגבו יהא טמא דהא נגע בטומאה אלא לא אמרינן חזייה כמאן דמלי טומאה ואוכלין ומשקין שבחילון הוא דמטמאי מחמת הכלי שהכלי ראשון והם שניים אבל כלים לא דהואיל דאין טומאה זו באה אלא מחמת הכלי אשמעינן האי קרא שאין כלי שאינו אב הטומאה מטמא כלי:

הלכה

שאין בשיפועה טפח. הרבה יש תימה (ד) איך יתכן זה דא"כ למה הוא כלאו אם לכל השיפוע אין טפח ויש לפרש כגון שהסדין שפרוש על הכילה מונח על גבי קנים מרוכים ולא פשטו הסדין היטב ומונח ונופל בין קנה לקנה כעין שורות דיש עכשיו בין כל קנה שיפוע ואין כלותו שיפוע טפח ודוחק וי"מ שאין בשיפוע טפח בגובה י' דכשילא השיפוע טפח אין משם עד למטה גובה י' דלא חשיב אהל כדאשכחן בפ"ק דסוכה (דף י.) דכילה כי הך מותר לישן בסוכה דאמר רב יהודה אמר שמואל מותר לישן בכילת חתנים אע"פ שיש לה גג והוא שאינה י' טפחים ואין נראה לר"י דודאי נהי דגבי סוכה לא חשיב אהל וכן לגבי ק"ש כדאיתא התם (דף י:) מיהו לגבי שבת חשיב ואסירי שהרי משמרת וביעתא וקידרא ותניתא אסירי משום אהל ולא משמע שיש בגובהן י' טפחים. מ"ר. ועוד קשה מדלקמן גבי כפיפה מצרית ובשם רבינו שמואל פי' דל"ג להאי לישנא כלל שיפועי אהלים כאהלים דמו דבסוף פ"ק דסוכה (דף יט:) מסקינן דשיפוע אהלים לאו כאהלים דמו ואי משום הא לא איריא דיש לפרש דהתם באין בשיפועו טפח והכא כשיש בשיפועו טפח:

הא דמהדק. פירש ר"ח שאינו נכפף דאז נראה כעין אהל דלא מהדק שהוא נכפף ואז אין נראה כעין אהל:

דבר ה' זה הקץ. דכתיב גבי גלות שבעים לכלות דבר ה' מפי ירמיה (עזרא א). מ"ר:

ולישנא

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ל טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף יא:

ט ב ג מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה לא סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף מ:

י ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף מא:

יא ה ו מיי' שם הלכה לב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף יג:

יב ז מיי' פכ"ו שם הלכה ו סמג שם טוש"ע שם סי' שח סעיף כז:

יג ח מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ג:

יד ט מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הלכה י ופי"ג מהל' כלים הלכה א ב:

תורה אור השלם

1 והפלא יי את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדלות ונאמנות וחלים רעים ונאמנים: דברים כח נט

2 לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר: ישעיהו כט יד

3 הנה ימים באים נאם אדני אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי יי: עמוס ח יא

4 ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר יי ולא ימצאו: עמוס ח יב

5 מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא: ויקרא יא לד

6 וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו: ויקרא יא לג

7 והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטרם אביאנו אל הארץ אשר נשבעתי: דברים לא כא

מוסף רש"י

כילת חתנים. לאו אהל הוא מפני שאין לה גג למעלה רוחב טפח מפני שהיא נמוכה בשיפוע, והיא יריעה שפורסין סביב למטה לישן (עירובין קב. וכעי"ז ביצה לב:). **שאין בשלשה סמוך לגג טפח.** שנמוכה כאלכסון קצר, שכשלתה מודד רוחבה למטה משלשה לגגה אין בו רוחב טפח, דהוי כולה דופן ואין כאן אהל כלל, אבל הרחיבה עד טפח כתוך שלשה לגגה, כאילו גגה טפח דמי ואסור לנטותה (עירובין קב.). **אין בשיפועה טפח.** מכנגד אמצעית גגה עד מקום שפת יריעה כלה שם לא הרחיב טפח, דהוי כולה כדופן ואין כאן אהל כלל, אבל הרחיבה כל דופן ודופן באלכסונה טפח, הוי ההוא אלכסון אע"פ שהוא משופע קיר אהל. מכאן דפליגי ארבי אליעזר במסכת סוכה (יט:) כך שמעתי, וקשה לי לדוי מטה שאין גבוהה שני טפחים או נ' חסר משהו שיהיה בגגה פחות מטפח ישני שיפועיה כל אחד פחות מטפח, וי"ל שהמטה רחבה כמפטפטה ונקליטין הרבה יוצאין לימנה לשני ראשיה ועולין למעלה סדורין אחד נמוך ואחד גבוה וקנים נתונים עליהם מנקליטין שבראשה לנקליטין שברגליה ופורס על המטה שתים ושלש כילות קטנות בגגה יריעה גדולה פרוסה סביב המטה לנפלת (עירובין קב:). **הא דמיהדק.** וטעמא לאו משום אהל הוא אלא דילמא נפיל מרישיה ואתי לאתויי, הלכך כי מיהדק וקפול כרלועיה מתחת טולרו שרי ואי לא אסור (שם). **שרץ שנמצא בתנור.** ולא נגע בפת. **הפת שבתוכו שניה.** שני לטומאה ולעגם מטמאים חולין לרבנן, מפני שהתנור תחילה. התנור קיבל טומאה מן הפרך ופסח מן התנור (פסחים כ.). **ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה.** כיון דקי"ל אויר כלי חרס מטמא מן הפרך כמאן דמלי טומאה הוא, דהא לא נגע בי ומטמאו, ותיהוי נמי פת כאלו נוגעת בשרץ (שם). **יכול יהו כל הכלים מיטמאין באויר כלי חרס.** אם כלי שטף נתון כתוך כלי חרס ושרץ באויר החילון, יכול יהא כלי כלי מתכת, משום דכתיב כל אשר בתוכו יטמא (שם). **וסמיך ליה מכל האוכל.** כלומר האי כל אשר בתוכו שאמרתי לך, ולאו כמאן דמלי טומאה חשיב ליה לחילון, ונמצאת טומאה נוגעת בגבו של כלי שטף וכלי שטף מטמא מגבו, אלא שמע מינה כל אשר בתוכו יטמא מחמת כלי הוא דמטמאה, ואשמעינן קרא דאוכלין ומשקין הוא דמקבלי טומאה מולד הטומאה אבל כלי לא (שם כ.).

מסורת הש"ס

א) עירובין קב. ע"ש [לעיל מח: ע"ש], ב) [סוכה יט:], ג) עירובין קב: וש"נ, ד) [ל"ל לאסור וכ"ה בכת"י], ה) ר"ת ל"ג אלא, ו) [ערוך פי' פירה זו כלי מתכת היא וכל זמן שתורת כלי עליה מותר לטלטלה לצורך מקומה לפיכך אם אחת מירכותיה נשמטה עדיין היא כלי שיכולה לעמוד בשלשה אבל אם נטלו שתים בטלה מתורת כלי שאינה יכולה לעמוד בשתים], ז) [תמורה ג: מכות יג: ע"ש], ח) [תוספ' עדיות פ"א], ט) פסחים כ. כלים פ"ח מ"ה, י) פסחים כ., כ) עיין רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אוכלין ומשקין מטמאין באויר: (ב) רש"י ד"ה ולא אמרן כו' לד ולד נתפשט למטה: (ג) ד"ה אלא מעתה וכו' מתעטף בה על ראשו והרחיקה: (ד) תוס' ד"ה שאין וכו' תימה. נ"ב ובעירובין דף קב תירץ רש"י על זה כמו שכתבו התוס' כאן:

גליון הש"ס

גמ' הא נמי מתני' היא. עי' חולין קו ע"א תוד"ה לתקן הככר: רש"י ד"ה זה הקץ לא ידענא. עי' ברכות לד ע"ב רש"י ד"ה אלא שמעת ליה וש"נ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא אמרן אלא שאין בשיפ"ט אבל יש בשיפ"ט שפועי אהלים כאהלים דמו. תא"מ וכ"כ הרמב"ם ל"ג לה (ועמ"ש רבינו באו"ח סי' שטו ס"ק כג):

לעזי רש"י

פלטר"ן [פילטרין]. כובע לבד.

רב נסים גאון

כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה. כבר פירשנו בברכות בגמ' דבני מערבא וכי כרם שם אלא אלו תלמידי חכמים שהם עשוים שורות שורות ככרם.

רבינו חננאל

כילת חתנים כדאמרי שאין בגגה טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגה, וגם אינה יורדת למטה מן המיטה טפח. צ"ע שכעין שמועה זו בפרק מי שהוציאוהו גוים גמ'. פעם אחת לא נכנסו לגמל עד שחשיכה, ונתקשה בעינינו הדבר מכמה פנים וכולן נכוחין למבין, ועוד מפני מה כשנתפרקו אפילו על הארץ למה מניחין אותן, ובין לצורך גופן ובין לצורך מקומן שרי. ואנו פירשנו מה שקבלנו, ולפי שהוא מלאכת שמים הזכרנו דברים ודברי זולתנו שאמרנו מוטלות ומושלכות לארץ היו, לא כתבנו הפירכא שעל הדברים הללו, וראינו סיוע על הטעם שהזכרנו כי קבלנוהו. ופוגיין של דברים הללו בפרק המוציא תפילין שנדרום רבותינו בעניין תוספת אהלים, כלומר טעם אחד הן, ולולי כן הקושיא היה מקשה מהם. **סיינא,** כובע שמשימין בני אדם בראשיהן יוצא כמין פסל מן הראש כשיעור טפח [הן חסר] הן יתר. ואנן [נ"א: וכמה] ראינוהו פעמים רבות, ועושין אותו להאהיל על הפנים שלא יכם השמש, וכשהוא מהודק ביותר ואינו נכפף כבגד, חשוב כאהל ואסור. **הא דתניא גוד בכיסכיו** מותר. פי' חמת שיש עליה חוטין או משיחות קשורין מצדדיה, מותר לנטותה בשבת באותן היתידות המוכנין לה. אמר רב בשני בני אדם מותר אבל באדם אחד אסור, כי צריך לתת חוטי הצד האחד ואח"כ יחזור ויגביה ויתן הצד האחר, ולפיכך אסור שנמצא נוטה אוהל. **וזה** שאמר אביי בכילה שיש בגגה טפח, שאסור לנטותה בשבת, אפילו בעשרה בני אדם אי אפשר דלא מימתחא ביה פורתא, פשוטה היא. **והא דתניא כירה שנשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה ב' אסור לטלטלה.** כירה זו כלי מתכות היא, וכל זמן שתורת כלי עליה מותר לטלטלה לצורך מקומה. לפיכך אם ניטלה אחת מירכותיה עדיין כלי היא שיכולה לעמוד בג', אבל אם ניטלו ב', בטלה מתורת כלי שאינה יכולה לעמוד כשתים. רב אמר אפילו אחת אם ניטלה אסור לטלטלה, גזירה שמא יתקע, והילכתא כרב. **אמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל** שנאמר והפלא ה' את מכותך וגו'. ושאר השמועה פשוטה היא, **והא דרב אדא בר אהבה** דאמר ליה לרבא ליחזייה לתנור כמאן דמלי טומאה ותהוי פת ראשונה, הנה הוא מפורש בפסחים בסוף פ"א.